

HANDREIKING

HELP, DE DOMINEE GAAT SCHEIDEN!

Zoals het huwelijk van veel mensen, kan ook het huwelijk van de predikant bezwijken. Zeker als dat het huwelijk van een dienstdoende predikant in een kerkelijke gemeente is, zitten daar meer haken en ogen aan dan er toch al aan een 'gewone' scheiding zitten. Alles maar tot de privacy rekenen? Vaak lukt dat niet. Privé en publiekelijk lopen immers bij een voorganger vaak door elkaar heen. Ook juridisch bezien is een beroep op de privacy niet zonder problemen. 'Er zijn rechterlijke uitspraken waaruit blijkt dat het recht op privacy voor een geestelijke moet wijken voor het belang van de kerkelijke organisatie om de leer te handhaven. Het gaat er immers om dat een geestelijke – ook qua privéleven – geloofwaardig de kerkelijke leer moet uitdragen en voorleven. Verder heeft een geestelijke zich ooit vrijwillig onderworpen aan de kerkelijke regelgeving is hij dus ook verplicht daarnaar te handelen. Als hij dat niet wil is er de juridische escape van opzegging lidmaatschap/heerlegging ambt.'(met dank aan Dr. Teunis van Kooten)

Hoe dan ook, onderstaand een aantal aandachtspunten om rekening mee te houden. En wellicht maken ze het duidelijk waarom het verstandig is een mediator in te schakelen bij dit soort situaties. Bij de scheiding zelf en/of naar bij de communicatie naar buiten
Cor Schaap

WOORD VAN TROUW

De partners die nu willen scheiden, hebben elkaar trouw beloofd. In dagen van voorspoed en tegenspoed, totdat de dood Kan de dominee zonder gevolgen zo'n belofte van trouw verbreken? Wat betekent dat voor zijn/haar andere beloftes en betrouwbaarheid? De voorganger moet toch juist een goed voorbeeld geven?

ZEGEN

Doorgaans zal het huwelijk van een predikant kerkelijk bevestigd en gezegend zijn. Laten zij God bij een scheiding met zijn zegen in de kou staan, of God hen? Wat stelt die zegen eigenlijk voor als die toch niet werkt, zelfs niet bij een dominee?

Een dominee die dan ook zelf huwelijken van anderen inzegt.. maakt dat zo'n kerkdienst niet helemaal een schertsvertoning?

SYMPATHIE

Vaak zullen omstanders of ze willen of niet toch een bepaalde sympathie hebben voor één van beide partners. Natuurlijk moeten ze geen partij kiezen, weten de verstandige onder hen..., maar... soms vinden ze het toch wel een beetje begrijpelijk dat bij deze twee de één de ander op de een of andere manier 'zat' is geraakt. Hij was ook altijd zo... Zij was ook altijd zus. Als de sympathie bij de niet-predikant komt te liggen, komt het functioneren van de ander (de predikant) wel onder druk te staan.

KINDEREN

Bij meeleven en begrijpen van de scheiding speelt ook de positie van eventuele kinderen een rol. Leeftijd, gezondheid, opleiding; hun reactie voorzover men die kent. Wat doen ze de kinderen aan en hoe moet het nu verder met de kinderen? Wat doen de ouders met het ouderschapsplan en de uitvoering daarvan.

OORZAAK

Is de oorzaak van de scheiding wel of niet bekend, al dan niet in hoofdlijnen, of wordt iedere vraag van kerkenraad of gemeenteleden geheel afgewezen? Als er een ander in het spel is, dan heeft dat gevolgen voor het meeleven, de sympathie, de betrouwbaarheid. Zeker als de predikant/e er met een ander 'vandoor gaat'.

AFWIKKELING

En als de predikant vertrekt, hoe gaat het dan verder met de verlaten partner? Blijft die nog een tijd in de pastorie wonen? Blijft die in dezelfde plaats wonen of van dezelfde kerkgemeente lid zijn? Wat vertelt hij/zij over de afwikkeling van gelden, goederen, alimentatie en zo? De predikant kan het nog zo privé willen houden, maar dat bepaalt de predikant niet alleen.

KERKENRAAD

De positie van de kerkenraad is gewild of ongewild belangrijk bij de scheiding van de predikant. Steunen ze hem of haar, of nemen ze het de predikant juist kwalijk? Dat laatste kan ook samenhangen met de manier waarop de predikant eerder bij huwelijksproblemen van anderen is opgetreden. Of hoe zij/hij deze zaken in pastoraat en theologie heeft vormgegeven. Wat de predikant/e bij de huwelijksdiensten van anderen heeft verkondigd. Kan binnen de gedeelde theologie van predikant en kerkenraad deze echtscheiding een goede plaats krijgen, of schuurt het te erg? 'Wat God samengevoegd heeft dat scheidt de mens niet' en dergelijke? Voor de kerkenraad is natuurlijk ook van belang de verdere manier van directe omgang tussen predikant en kerkenraad(sleden). Als die omgang heel open en heel vertrouwd is, intiem en vertrouwelijk van aard, dan zal een onverwachte scheidings-mededeling van de predikant als een donderslag bij heldere hemel binnen komen. Men kan zich bedrogen voelen, de vertrouwelijkheid wordt opgeblazen, ze staan niet langer schouder aan schouder in de opbouw van de gemeente en zo komt de betrouwbaarheid weer om nog een ander hoekje kijken.

SPANNING

De positie van een predikant met huwelijksproblemen thuis is niet te benijden. Grote idealen en hooggestemde verwachtingen worden vervangen door gevoelens van onmacht, schaamte of zelfs schuld. Spiritualiteit kan een opdoffer krijgen en de druk op de ketel opvoeren. Hoe kan zij/hij nog opgewekt in huwelijksdiensten voorgaan of met droge ogen de treurende weduwe of weduwnaar horen uitweiden over hun jarenlang huwelijksgeeluk? De pastorie is als thuis niet langer een veilige haven, maar kan het karakter van een arena krijgen. Communicatie en seksualiteit drogen gemakkelijk op en kunnen een basis leggen voor nog meer problemen als de predikant in één van de vele contacten met gemeenteleden een luisterend oor vindt dat langzamerhand gepaard gaat met een aai over zijn bol en meer. Waar dat dan enigszins of gemeente-breed bekend wordt start een route vol aanvechtingen en kritiek op weg naar kerkelijk ingrijpen onder de noemer van machtsmisbruik. Hoe terecht ook, door de betrokkene toch in de eerste plaats niet als macht maar eerder beleefd als onmacht.

SCHEIDEN ALS BEVRIJDING

Waar de situatie onhoudbaar is geworden in een huwelijk, kan de echtscheiding de betekenis

krijgen van een bevrijding. Dat mag dan voor de voormalige partners gelden, maar hoe zit dat voor de kerkelijke gemeente? Het zijn verschillende processen van privé en publiek, van gezin en van kerk, van thuis en van werk, maar deze terreinen zijn door de aard en omstandigheden van de predikant in scheiding niet waterdicht van elkaar gescheiden. Het loopt van het ene naar het andere over. Zelf?

Als predikant zelf dat proces met de kerkenraad aangaan kan een huzarenstukje lijken, maar het is beter voor de predikant een door betrokkenen geaccepteerde 'bemiddelaar' in te schakelen, als vertrouwenspersoon, mediator, procesbegeleider of hoe dan ook. En dat lijkt ook voor de kerkenraad het geval. Deskundige begeleiding om het welzijn van de kerkgemeente en van de predikant in het oog te houden. Wat allemaal dat welzijn van de scheidende predikant en gemeente kan schaden is in het voorafgaande in hoofdlijnen aangegeven, maar dan wordt de uitdaging hoe het feit van de echtscheiding eventueel ook een positieve betekenis kan krijgen, of minstens : hoe de schade beperkt kan blijven in belang van al de betrokkenen.

